

pravoslavnih cerkvenih občin v Sloveniji izdali obsežno spomenico, ki so jo predali ministru za pravosodje in patriarhu Gavrilu. Spomenica, ki je priložena, lahko služi kot slika razmer v Sloveniji v odnosu do pravoslavja. Duh ekumenizma takrat še ni bil prisoten v slovenski družbi.

Kronist Bulovan posveti v kroniki veliko pozornost dogodkom v celjski parohiji in njenemu delovanju. Celjska srbska pravoslavna cerkvena občina, ki je bila ena od treh v Sloveniji (poleg ljubljanske in mariborske), je obsegala okraje Celje, Laško, Krško, Brežice, Šmarje pri Jelšah, Konjice, Gornji Grad, Slovenj Gradec (le desni breg Drave) in Prevalje. Paroh toži, da je bilo njegovo pastoralno delo zelo oteženo, posebno pri opravljanju verouka. Podrobno so opisane proslave: svetosavska beseda, Vidovdan, cerkvena slava sv. Save v Celju, cerkvena slava v Rogaški Slatini, praznovanje dneva zedinjenja 1. decembra. Navedeni so poimensko vsi, ki so organizirali posamezne proslave, in stroški zanje. Dodani so spiski članov cerkvenega sveta. Zelo pomembno vlogo je igral Todor Lazarevič, industrialec in direktor cinkarne, ki je pravoslavno skupnost tudi finančno podpiral. Navedene so procesije: na dan Gospodovega razglasenja (opravljen tudi blagoslov vseh domov), na dan sv. Save, na Vrbico (katoliška cvetna nedelja), na veliko soboto (nošenje oltarnega prta okoli cerkve), na Veliko noč in na dan cerkvene slave. Kronist opozarja, da je obisk cerkve tekom leta zelo slab, posebno pozimi, ker je cerkev neogrevana. Izjemo naj bi predstavljali vojaki in dijaki. Navaja tudi število spovedanih in obhajanih. Zelo podrobno so opisani obiski visokih cerkvenih dostojanstvenikov ter obiski tujih delegacij (2. avgusta 1937 je prišlo na obisk 160 pravoslavnih Čehov, 17. maja 1938 bolgarsko pevsko društvo iz Plovdiva, 12. junija 1938 Srbsko pevsko društvo iz Zagreba itd.). Zaradi poslabšanja socialnih razmer v Sloveniji v času gospodarske krize je celjska cerkvena občina organizirala zimsko pomoč. V kroniki so podrobno navedeni spiski oseb, ki jim je bila nudena denarna ali materialna pomoč. Zanimivi so spiski imen pravoslavnih duhovnikov, predvsem članov episkopata, ki so bili v posameznih letih na zdravljenju v Rogaški Slatini. Kronist zelo vestno beleži vremenske razmere v Celju od 1933 dalje ter jih opremlja s konkretnimi podatki. Ti podatki lahko služijo klimatološkim raziskavam v preteklosti pri nas.

Politični dogodki po letu 1939 so prav tako našli svoje mesto v kroniki. Omenjen je sporazum s Hrvati in oblikovanje Hrvaške banovine 13. avgusta 1939 s pripombo: težko bo ta sporazum koristil enotnosti Jugoslavije. Še posebej pa so opisani dogodki, vezani na začetek druge svetovne vojne in njen potek vse do leta 1941. Svoje mesto najdejo tudi dogodki v Jugoslaviji po pristopu k trojnemu paktu in reakcija, ki je temu sledila. Dne 27. marca

1941 je bil izveden državni udar, kar je kronist s posebno poslanico izrazil vdanost kralju Petru II.

Kroniko je 1. aprila 1941 zaključil protojerej Ilija Đ. Bulovan, ker je odšel na vojaško dolžnost v Novi Sad. Parohija je ostala brez svojega duhovnika. Cerkev sv. Save je bila trn v peti nemškemu okupatorju in jo je tako kot tisto v Mariboru ukazal porušiti. Bila je zelo trdno zidana in so jo zato morali razstreliti. Prizanesli so edino ikonam, ki jih hrani Pokrajinski muzej Celje.

Knjigi je dodano bogato slikovno gradivo, 50 črno-belih fotografij. Večino je naredil znani celjski fotograf Josip Pelikan. Objavljen je faksimile ene strani rokopisa. Slovenska verzija obsega slovar manj znanih besed, ki pojasnjujejo nekatere besede s cerkvenega pravoslavnega področja. Izdelani so imensko, krajevno in stvarno kazalo.

Naj na koncu opozorim, da obstaja tudi »Letopis SPCO u Ljubljani«. Njen avtor je ljubljanski paroh protojerej Matković. Zbrani so podatki od 1921, ko je bila ustanovljena Ljubljanska parohija, do leta 1941. Deloma sem jo uporabil v dveh študijah (*Preko ovir. Pravoslavna cerkev v Ljubljani*, Mohorjevo koledar 2009, 2008, str. 148–152; *Gradnja pravoslavne cerkve sv. Cirila in Metoda v Ljubljani*, Kronika 57. V zlatih črkah v zgodovini, 2009, str. 513–520). Prav bi bilo, da bi tudi ta letopis dobil strokovno obdelavo in bil dostopen javnosti ter tako dopolnil sliko o pojavu pravoslavja med Slovenci med obema vojnama.

Ignacij Voje

Damir Globočnik: Pavliha 1870. Levstikov satirični list. Ljubljana : Slovenska matica, 2010, 238 strani.

Pričujoče delo izpod peresa dr. Damirja Globočnika nas vsekakor spomni na dnevno »obračunavanje« karikature z aktualno politiko v sodobni publicistiki. Toda karikatura je bila tozadevno tudi izvrsten »pripomoček« meščanske družbe 19. stoletja. Sprva se je politična karikatura pojavila v 18. stoletju v Angliji in Franciji, v 19. stoletju pa se razširila tudi na ostalo Evropo. V medije je vnesla nov publicistični pristop in »poskrbela« za neverbalno kritiko v politični in siceršnji javni sferi.

Za njeno razumevanje pa je vsekakor potrebno širše znanje. In tega avtor knjige zagotovo ima. Temeljiti študij političnega življenja na Slovenskem in v Avstriji je dodatno »začnil« s pojavom karikature na Slovenskem v drugi polovici 19. stoletja, ko so z ustavno dobo pričeli izhajati tudi humoristični časopisi. Preko karikature in satirične ilustracije se je